

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
- ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 -
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

A1. Ένα βασικό στοιχείο που προσδίδει θεατρικότητα στο έργο είναι ο διάλογος. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρακολουθούμε το διάλογο του Γιωργή με τη μάνα του σχετικά με την απόφαση της τελευταίας να υιοθετήσει εκ νέου ένα κορίτσι, το Κατερινιώ (-Δός του πίσου το Κατερινιώ... πού νά στολίση μίαν ήμέραν τό σπίτι μας/ -Ω! είπε... ενόμισα ότι σύ θά αγαπήσεις το Κατερινιώ... εϋμορφην καί γνωστικήν/ "Όχι, μπτέρα!... Μᾶς εἶναι ὄλως διόλου ξένη). Μάλιστα η αλλαγή του γλωσσικού ύφους στα διαλογικά μέρη, στα οποία τα πρόσωπα εκφράζονται με τη γλώσσα της δικής τους καρδιάς και του δικού τους περιβάλλοντος, προσδίδει εντονότερη θεατρικότητα, αφού αποδίδει ρεαλιστικά τα δρώμενα.

Ένα δεύτερο στοιχείο είναι η εναλλαγή σκηνικού, ανοικτός χώρος - κλειστός χώρος. Ως εκ τούτου, παρακολουθούμε την υιοθέτηση του κοριτσιού να εξελίσσεται αρχικά στην εκκλησία (κλειστός χώρος) και ύστερα έξω από το σπίτι της μπτέρας (ανοικτός χώρος), όπου ολοκληρώνεται η τελετή. Αντίστοιχα, η διαμάχη του Γιωργή με η μπτέρα του για το υιοθετημένο κορίτσι λαμβάνει χώρα στο σπίτι (κλειστός χώρος), οπότε σημειώνεται πάλι αλλαγή σκηνικού.

Τέλος, ένα τρίτο στοιχείο είναι οι δραματικές συγκρούσεις μεταξύ των ηρώων· στο απόσπασμα αποδίδεται η σύγκρουση του Γιωργή με τη μπτέρα του σχετικά με το υιοθετημένο παιδί, όπως διαφαίνεται αυτή μέσα από το διάλογο που διαμείβεται μεταξύ τους, στον οποίο κάθε πλευρά προσπαθεί να πείσει την άλλη για τη θέση της.

B1. Ο Βιζυηνός έγραψε τα διηγήματά του σε καθαρεύουσα, στα οποία όμως παρεμβάλλονται και διάλογοι στη δημοτική και μάλιστα με ιδιωματισμούς και τούρκικες λέξεις, για να αποδώσει καλύτερα τις ιδέες του και την κάθε σκηνή. Η καθαρεύουσά του μπορεί να είναι εύπλαστη, κομψή και ζεστή, όμως δεν παύει να είναι καθαρεύουσα και να προκαλεί το ερώτημα γιατί δεν χρησιμοποίησε τη δημοτική. Ο κύριος λόγος είναι ότι δεν ήθελε να πρωτοτυπήσει, αλλά ακολούθησε τη συνήθεια όλων των λογοτεχνών που μέχρι τότε συνήθιζαν να γράφουν στην καθαρεύουσα τα διηγήματά τους. Ίσως έπαιξε και κάποιο ρόλο η ιδιότητα του επιστήμονα, που επέβαλε να γράφει τα συγγράμματά του στην καθαρεύουσα. Ο Π. Μουλλάς επισημαίνει κι έναν άλλο λόγο για τον οποίο ο Βιζυηνός δεν υπήρξε ποτέ δημοτικιστής (με τις συνδηλώσεις που είχε η λέξη στον καιρό του, δηλαδή μεταρρυθμιστής και ριζοσπάστης) και αυτό διότι κατατράχεται από τα φαναριώτικα πρότυπά του, από την εξάρτησή του από ανθρώπους σαν το Ραγκαβή και άλλους πανεπιστημιακούς κριτές. Ωστόσο κατά τον Κ. Μπαλάσκα η καθαρεύουσα του Βιζυηνού ανοίγει το δρόμο στη δημοτική, όχι μόνο γιατί οι ήρωες μιλούν στη δημοτική, αλλά κυρίως γιατί ο ίδιος ο συγγραφέας κατέχεται από το λαϊκό αίσθημα. Πάντως οι ιδέες του για το γλωσσικό ζήτημα είναι ξεκάθαρες. Είναι αντίθετος στην επαναφορά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και στους λογιολατρισμούς των καλαμαράδων, ενώ υποστηρίζει τη σημασία του «δημώδους» και του λαϊκού στοιχείου στη γλώσσα. Ως παράδειγμα μετριοπαθούς καθαρεύουσας μπορούν να θεωρηθούν όλα τα αφηγηματικά μέρη του έργου· πιο συγκεκριμένα: «Η είσοδος του εις τόν οἶκον μας ἐγένετο οὐκ ἤττον ἐπιβλητική καί τρόπον τινά ἐν βριάμβῳ». Στα διαλογικά μέρη όμως του έργου, το γλωσσικό ύφος, αλλάζει, όπως στο σημείο «Δός τό πίσου τό Κατερινιώ, (ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μπτέρα μου). Δός του πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾷς... τό σπίτι μας», στο οποίο οι ήρωες μιλούν στη δημοτική.

B2.

α. Στο σημείο αυτό ο αφηγητής – ήρωας είναι απών από τα δρώμενα και όπως επισημαίνει ο ίδιος «Ἐγώ ἔλειπον μακράν, πολύ μακράν, καί ἐπί πολλά ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαιναν εἰς τόν οἶκον μας». Δεδομένου, λοιπόν, ότι η εξέλιξη των

οικογενειακών πραγμάτων παραμένει αόριστη γι' αυτόν, επιλέγει να χρησιμοποιήσει σύντομη χρονία για ν' αποδώσει με τέσσερα ρήματα μια ολόκληρη περίοδο από τη ζωή του υιοθετημένου κοριτσιού, στην οποία ο ίδιος δεν παρευρίσκειτο και δεν είχε σαφή γνώση του τι συνέβαινε ακριβώς. Κατ' αυτό τον τρόπο εξυπηρεείται και η άρτια δομή του έργου, καθώς η αφήγηση είναι πυκνή και δε δημιουργεί χάσματα που να κουράζουν τον αναγνώστη.

β. Στο συγκεκριμένο χωρίο με την αναδρομική αφήγηση της μάνας ο συγγραφέας πετυχαίνει ν' αποδώσει όλη την ψυχική κατάσταση αυτής και την ανάγκη της να νιώσει το παιδί δικό της, παράλληλα όμως να δείξει και τα επιχειρήματά της, με τα οποία προσπαθεί να συγκινήσει και να πείσει το γιο της για ότι αισθάνεται το παιδί δικό της, οπότε πρέπει και αυτός να το θεωρεί αδελφή του. Ο συγγραφέας με λόγο πυκνό και ουσιαστικό αποδεικνύει για άλλη μία φορά την ικανότητά του, να ψυχογραφεί τους ήρωες του, εν προκειμένω τη μητέρα του.

Γ1. Στο απόσπασμα αυτό καταγράφονται τόσο τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις των φυσικών γονέων όσο και της θετής μητέρας για την υιοθεσία του κοριτσιού, καθώς οι πρώτοι είναι παρόντες κατά την τελετή. Είναι εμφανές ότι οι φυσικοί γονείς αισθάνονται δυστυχισμένοι για την πράξη την οποία αναγκάζονται να κάνουν, να δώσουν το παιδί τους για υιοθεσία, προφανώς για λόγους οικονομικής ανέχειας. Αυτό μαρτυρά η περιγραφή του πατέρα του κοριτσιού («ἦτον ὄχρος και ἔβλεπε περίλυπος ἔμπρός του») αλλά και της μητέρας του που με συγκατάβαση αποδέχεται την κατάσταση («ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τον ὦμον του»). Η μητέρα του αφηγητή απ' την άλλη, διακατέχεται από διαφορετικά συναισθήματα, φόβου αρχικά, μήπως κάτι ματαιώσει την επικείμενη υιοθεσία, κυρίως όμως χαράς και ευτυχίας που θ' αποκτήσει επιτέλους ένα κορίτσι. Η αντίθεση ως προς τα συναισθήματα των προσώπων εδώ είναι αισθητή, αφού η αιτία της δυστυχίας των φυσικών γονέων – η παραχώρηση του κοριτσιού τους – γίνεται αιτία ευτυχίας για τη θετή μητέρα. Από τον τρόπο που αποδίδει ο συγγραφέας τα συναισθήματα της μητέρας του είναι εμφανής η ψυχική ανάγκη της ν' αποκτήσει ένα κορίτσι, συνεπώς και σ' αυτό το απόσπασμα ο Βιζυηνός αποδεικνύει την ικανότητά του να

ψυχογραφεί τους ήρωες του, να διεισδύει δηλαδή στα μύχια της ψυχής τους και να αποδίδει τις βαθύτερες επιθυμίες τους.

Δ1. Κοινό σημείο και των δύο κειμένων είναι η ύπαρξη ενός μωρού στα σπάργανα – κοριτσιού συγκεκριμένα- του οποίου την ανατροφή θέλει να αναλάβει μια γυναίκα (η γραία μάγισσα και η μητέρα του Βιζυηνού αντίστοιχα).

Ένα δεύτερο κοινό σημείο είναι ότι το μωρό ήταν έκθετο, δηλαδή είχε αφηθεί στο δρόμο, καθώς επισημαίνεται ότι το είχαν αφήσει τη νύχτα στη κάσσα που κοιμόταν ένας λούστρος, ενώ η μητέρα του Βιζυηνού το βρήκε, όπως αφηγείται, «όταν πέθανε η μάνα του και το άφηκε μές' στη στράτα».

Ένα τρίτο τέλος κοινό σημείο είναι ότι όπως η μάνα του Βιζυηνού συμπονά το παιδί και θέλει να το αναθρέψει, το ίδιο φαίνεται ότι ισχύει και για το λούστρο που βρήκε το κοριτσάκι όσο και για τη γραία με την κόρη της που θέλουν να το αναλάβουν.

Η διαφορά είναι ότι το παιδί δεν είναι ορφανό από μάνα και δεν το βρήκε η γυναίκα που θα αναλάβει την ανατροφή του (όπως η μάνα του Βιζυηνού), αλλά ένας λούστρος, στην κάσσα του οποίου αφέθηκε και ο οποίος το παραχωρεί στη γυναίκα με την κόρη της, υποσχόμενος όμως ότι θα συμβάλλει οικονομικά στην ανατροφή του.

Ακόμα, η γυναίκα που τελικά προθυμοποιείται ν' αναλάβει την ανατροφή του παιδιού το κάνει από ψυχοπονιά κι πιστεύοντας πως κάνει μια καλή πράξη. («Θα κάμωμε και έμεις ένα μυστήριο»), χωρίς όμως να είναι διατεθειμένη να αναλάβει οικονομικά εξολοκλήρου την ανατροφή του γι' αυτό και ζητά τη συνδρομή του λούστρου, ενώ η μάνα του Βιζυηνού πέρα απ' το ότι συμπονά το παιδί, ικανοποιεί τη βαθύτερη ανάγκη που έχει για τα κορίτσια, προκειμένου να εξιλεωθεί για το αμάρτημα που βαραίνει τη συνείδηση της.

Επιμέλεια: Χατζιωάννου Σοφία